

IDENTIFIKACIJA I PREGLED ŽRTVE NASILJA

Oblici nasilja

1. **Fizičko zlostavljanje** - ponavlja se, učestalost napada i ozbiljnost povreda pri svakom sledećem napadu je veća.

Primeri:

- guranje, šamaranje, udaranje pesnicom, šutiranje, davljenje
- napadi uz upotrebu oružja
- odbija da joj pomogne kada je bolesna ili povređena
- ostavlja je na nebezbednom mestu

2. **Emocionalno i psihološko zlostavljanje** - prethodi i prati fizičko nasilje kao način da se žrtva strahom i ponižavanjem kontroliše.

Primeri:

- pretila da će je povrediti
- izoluje je od prijatelja i porodice
- izlivi preterane ljubomore i posesivnosti
- ponižavanje i degradiranje
- vređanje i stalno kritikovanje
- lažno optuživanje, krivi je za sve
- ignoriše i zapostavlja njene potrebe
- laže, ne ispunjava obećano,

3. **Seksualno zlostavljanje** - predstavlja bilo koji oblik prisile na seksualne radnje.

Primeri:

- primorava je na odnose protiv njene volje
- prisiljava je na seksualne aktivnosti koje ona ne sme da odbije iz straha,
- fizički je povređuje tokom odnosa, koristeći razne objekte ili oružje (oralno, analno i/ili intravaginalno)
- primorava je na odnose bez odgovarajuće zaštite i na taj način je izlaže mogućnostima neželjene trudnoće ili zaraze seksualno prenosivim bolestima
- vređa je tokom odnosa

4. **Ekonomsko i finansijsko zlostavljanje** - kontrolišući prihode kontroliše njenu samostalnost i nezavisnost.

Primeri:

- ne dozvoljava joj da se zaposli
- uzima joj novac
- stavlja je u položaj da mora da traži, moli za novac

Zlostavljanje nije lako prepoznati, ali razvijanjem svesti o razmerama ovog problema, možemo da uz pomoć kliničkih znakove i načina ponašanja pacijentkinje/žrtve identifikujemo postojanje nasilja.

Znaci koji treba da pobude sumnju da se radi o pacijentkinji koja je žrtva nasilja

1. Fizičke povrede

2. Indikatori ponašanja:

- učestalo povređivanje koje žrtva objašnjava nesrećnim slučajem, nezgodom u kući
- česte posete lekaru
- depresija
- žrtva se žali na bol bez vidljivih povreda tkiva
- razmišlja o samoubistvu
- odlaganje posete lekaru nakon povreda

3. Nespecifični znakovi:

- glavobolja
- slabost, malaksalost
- nesanica
- palpitacije, bolovi u grudima
- hiperventilacija, ubrzano disanje
- poremećaji digestivnog trakta
- hroničan bol
- anksioznost

Primenom specifičnog protokola za indentifikaciju žrtava nasilja u SAD, procenat uspešno indentifikovanih žrtava nasilja penje se sa 5.6% na 30% (Mc Lear). Postavljanjem pravih pitanja tokom dijagnostičkog intervjua i empatijom, zlostavljanje može da se prepozna, registruje i spreči.

Podaci koji se dobiju tokom intervjua, razgovora sa žrtvom, treba da se adekvatno dokumentuju na osnovu izjave pacijentkinje o detaljima koji se tiču incidenta.

Intervju

A. Poštovanje etičkih principa

- lekar ima etičku obavezu da poštuje privatnost pacijenata,
- etički principi nalažu lekaru da reaguje u slučajevima nasilja u porodici
- etički princip *-ako ne možeš da pomogneš, nemoj da naškodiš*, nalažu lekaru da postavi dijagnozu porodičnog nasilja
- pismeni pristanak punoletne žrtve nasilja mora biti dobijen u slučaju svih medicinskih intervencija, osim kod hitnih
- intervencija koja uključuje upućivanje u odgovarajuće ustanove.

Razgovor sa zlostavljanom ženom

- odvojiti ženu od muža/partnera, dok se ne otkloni sumnja da se radi o zlostavljanju
- intervju se vodi nasamo sa pacijentkinjom
- bolničko osoblje bi trebalo da skloni članove porodice ili prijatelje sa mesta intervencije
- razgovor obavite na izolovanom mestu, koje omogućava zaštitu privatnosti, kako bi se pacijentkinja opustila i osećala slobodnije
- direktno pitajte žrtvu da li su uzrok njenih povreda zlostavljanje od strane partnera
- osoblje treba da se odnosi sa poštovanjem, razumevanjem i diskrecijom prema žrtvi
- obezbediti prevodioca ako je potrebno, (ne bi nikako trebalo da budu deca ili neko od rođaka, najbolje je da je to radi neko ko radi u ustanovi i upoznat je sa etičkim principima zdravstvene profesije)
- u praksi lekari treba rutinski da pitaju sve pacijentkinje da li su bili žrtve zlostavljanja i porodičnog nasilja

Primeri za razgovor

1. *Polovina žena u svom životu dožive neki oblik fizičkog zlostavljanja. Da li se to ikada vama dogodilo?*
2. *Primetio/la sam da imate dosta modrica po telu. Šta vam se dogodilo? Ako vam objašnjenje ne deluje uverljivo, postavite direktno pitanje - Da li vas je neko udario?*
3. *Veze među partnerima su nekad nasilne. Mnogo žena je doživelo neki oblik porodičnog nasilja. Ja sam ovde da vas saslušam i možda ću imati i neke sugestije u vezi toga šta možete da uradite. Šta se dešava kada se svađate u kući?*
4. *Da li ste ikada bili fizički zlostavljani, bilo u prošlosti ili u skorije vreme?*
5. *Delujete kao da vas je strah od partnera. Da li vas je on ikada povredio?*
6. *Mnogo pacijenata mi govori o tome kako ih povređuje neko vrlo blizak. Da li se to dešava i vama? Da li vas je neko tukao?*
7. *Pomenuli ste da je vaš suprug nekad prek prema deci. Da li impulsivno reaguje i prema vama? Da li je tada agresivan?*
8. *Da li ste ikada tokom vaše veze bili fizički napadnuti?*
9. *Da li verbalne svađe uključuju i odgurivanje, udaranje?*
10. *Da li ste bili u vezi gde vas je partner fizički povređivao? Da li ste u takvoj vezi sada?*
11. *Pomenuli ste da vaš partner pije? Kako se on tada ponaša?*
12. *Da li je spontanom pobačaju prethodio fizički napad?*
13. *Da li je razvod usledio tokom trudnoće?*

Teškoće u procesu identifikovanja žrtve nasilja

Pacijentkinja

1. strah da će ispovedanjem lekaru, ugroziti sopstvenu bezbednost
2. osećaj sramote i poniženja
3. misli da je zaslužila to što joj se dešava i da joj niko ne može pomoći

4. neznanje i nerazumevanje veze između stresa i zdravstvenih posledica
5. osećaj da potpuno zavisi od svog partnera
6. uverenje da su njene povrede zanemarljive

Lekar/ka

1. nedostatak znanja ili prakse
2. sopstveno iskustvo pretrpljenog nasilja u prošlosti
3. nedostatak vremena da se dovoljno i adekvatno posveti pacijentu
4. stav da je nasilje u porodici privatna stvar
5. stav da to nije njegov/njen posao

Društvene predrasude

1. zlostavljane žene su pripadnice siromašnog društvenog sloja
2. zlostavljane žene imaju razlog zašto to trpe, u suprotnom one bi napustile nasilnika i odvele decu
3. žena koju partner pretuče, sigurno je pre toga provocirala partnera
4. ako se žena koja je bila zlostavljana ponovo uda, ona obično ponovo bira nasilnika
5. žena koja trpi nasilje, ako ozbiljno želi da reši svoj problem, treba da nasilnika otera u zatvor

Najčešće predrasude

- Porodično nasilje je privatna stvar porodice.
- Nasilje se ne događa u vezama koje nam deluju «normalne».
- Žrtve nasilja su krive za ono što im se događa.

Pregled i dokumentovanje posledica

Pregled

Kada su informacije dobijene iz razgovora sa žrtvom nasilja nekonzistentne, fizičkom pregledu treba posvetiti pažnju.

Etički osvrt

- objasnite pacijentkinji šta planirate da uradite tokom pregleda
- ako je moguće uradite pregled u prisustvu treće osobe (ženi bliska osoba, medicinska sestra, dr.) pogotovo ako pregled izvodi lekar muškarac
- omogućite obavljanje pregleda uz poštovanje privatnosti

Fizički pregled žrtve

- obratite pažnju na odeću žrtve kao mogućem izvoru dokaza o postojanju nasilja
- pregledajte da li na koži postoje znakovi povređivanja poput masnica, modrica, krvnih podliva starijeg ili novijeg datuma
- pregledajte glavu, oči, uši, nos i grlo tržeći znakove traume
- pregledajte da li na ekstremitetima, rebrima i lobanji ima znakova fraktura
- pregledajte da li na grudima, abdomenu, leđima i karličnom regionu ima znakova traume ili unutrašnjih povreda

Dokumentovanje nalaza

Lekar treba da jasno dokumentuje stepen i izgled povreda.
Na telesnoj mapi obeležiti mesta trenutnih povreda i starih ožiljaka.

Fotografisanje povreda¹

Saglasnost pacijenta za fotografisanje trebalo bi da budu sastavni deo procedure.

Fotografije treba da budu potpisane od strane lica koje je fotografisalo.
Fotografije treba da sadrže datum i mesto kao i osnovne identifikacione podatke o pacijentkinji.

Sve nabrojano treba da se kovertira i označi kao strogo poverljivo.

---

¹ Ne postoje uslovi niti obaveza fotografisanja povreda, ali je poželjno